

Nr 152.

Av herr **Lindhagen**, om vidtagande av åtgärder till främjande av kooperativt jordbruk mellan jordbruksarbetare.

I den mån jordfrågans lösning tillväxer i aktualitet blir frågan om stora eller små jordbruk en allt mer brännande angelägenhet.

Redan nu är det ett allmänt diskussionsämne, i vad mån jordbrukets tillbörliga *ekonomiska avkastning* bäst främjes genom det ena eller det andra brukningssättet. Det är nog icke för mycket sagt, om man påstår, att båda metoderna ha var sitt berättigande ur ekonomisk synpunkt. Det lilla jordbruket har företräde, när det gäller intensiv skötsel, närmande sig till trädgårdsbruk, men även där tegarna äro små och splittade, insprängda mellan berg och skogsmarker. Det stora jordbruket åter kan drivas mer rationellt med användande av moderna jordbruksmaskiner, som påskynda arbetet och bespara personlig arbetskraft. Det innebär också en besparing i ekonomibyggnaderna, som kunna uppföras på ett ställe för en större areal. På detta sätt kan det stora jordbruket för många viktiga fall i högre grad än det lilla avkasta det överskott av livsmedel, som erfordras för den stora icke jordbrukande befolkningens uppehälle.

Denna materiella angelägenhet har ock liksom allt annat mänskligt ett *andligt innehåll*. Det gäller även här friheten, möjligheterna för människorna att stå på egen grund, att vara sig själva utan slavok på samma gång de äro medborgare. Det är nog denna sida av saken, som framdrivit småbruksrörelsen, såsom till synes den enda utvägen för jordbruksfrågans rationella lösning. De stora egendomarna, enskildas såväl som kronans, ha alltid företett problemet arbetsgivare och arbetstagare, vilket där liksom i industrien plågat och upprört samhället. Arbetstagare utan eget intresse, utan framtid och levande fordom oftast och ännu ofta under de sämsta arbetsvillkor. Även om de senare kunna förbättras, kvarstår detta hitintills olösliga konfliktämne, som företagets uppdelning mellan enskilda arbetsgivare och enskilda arbets-

tagare alltid kommer att hålla vid liv. Småbruksrörelsen äger därför också de historiska traditionerna för sig. Småbondeklassen har under århundraden i olika länder varit det element, som bäst kunnat förena självständighet med framstegsvänlighet och därigenom utgjort en hörnpelare i samhällsförfattningen. En annan följd därav är, att lösningen av storgodsproblemet oftast icke erbjudit någon annan utväg än dylika egendomars uppdelning i småbruk. Av ovan angivna ekonomiska skäl kan denna lösning dock icke anses vara slutgiltig. Spörsmålet att bevara stordriften i jordbruket och på samma gång lösa denna drifts sociala fråga blir allt mera ofrånkomligt. Att uppdelna dylika gods i småbruk för de forna lantarbetarna ställer sig dessutom för närvarande och säkerligen ganska långt framåt i tiden synnerligen betungande och improduktivt i följd av de numera dyrbara byggnadskostnaderna.

Det uppslag, som då i första rummet erbjuder sig, är det *kooperativa jordbruket*. Under nuvarande konjunkturer är det som sagt omöjligt eller åtminstone synnerligen svårt för en jordbruksarbetare att skaffa sig ett eget småbruk på vilket han och hans familj kunna leva. Därest flera sammanslå sig för att övertaga ett stort jordbruk med ägande- eller arrenderätt och driva det kooperativt, äro utsikterna vida större, på samma gång den sociala frågan avvecklas och stordriften kommer till sin ekonomiska rätt. Tillfällen till övertagande av sådant jordbruk givas ganska rikligt såväl på kronans domäner som på enskilda egendomar. Tvenne svårigheter som måste övervinnas föreligga emellertid för ett sådant företag.

Sålunda måste jordbruksarbetarna beredas *tillfälle till kredit* för anskaffande av nödvändiga inventarier och erforderligt rörelsekapital ävensom till förskottsbetalningar av räntor och arrende. Kooperativa förbundet beviljar ingen kredit för sådant ändamål. I bank kunna penningar icke heller fås annat än emot känd och vederhäftig borgen, vilken ej står jordbruksarbetaren till buds. De kreditanordningar för jordbruk, som skapats genom statens förmedling, ha icke heller förutsett ett sådant fall som det förevarande. Egnahemslån av något slag kunna icke erhållas.

Den andra svårigheten ligger i *fördomen* och med den förkvävs även intresset hos vederbörande att skapa den ekonomiska hjälp som erfordras. Man invänder nämligen överallt hos myndigheter och bland inflytelserika personer, att Kooperation i jordbruk är en utopi. Den strider emot den mänskliga naturen. Det hela måste snart gå sönder, menar man, därför att kooperatörerna förr eller senare bliva oeniga om än det ena, än det andra och slutligen om allt.

Vad innebär i själva verket ett sådant påstående. Ingenting annat än ett nytt brutalt exempel på oöverensstämmelsen mellan människornas söndagsprogram och deras vardagsgärningar. En dylik politik från höga vederbörandes sida är väl om något vad man skulle kunna kalla, avkristnad. Vad tjänar det till, att man predikar för människorna att de skola tillägna sig en god vilja, när man sedan överallt förbjuder dem att hava den, att odla den och att skapa sig en karaktär. Nej, se detta allas krig mot alla är allt fortfarande den högsta statskonsten. Intressepolitik överallt och nedtrampandet av samvetspolitiken överallt. Även detta mänskliga krav måste därför vandra törnestigen, blodas i stoftet, i kamp emot dessa svenska »hindrare», som vimla i vår väg och med så mycken fog brännmärkts i Strindbergs bekanta bannlysning. Det är i själva verket samma heliga vrede som återgår i det siamesiska ordspråket: »Eld, vatten, stormar, rövare, *styresmän* — detta är de fem värsta ting som finnas».

Den goda viljan finns hos människorna och den hämtar en ofantlig styrka av att man tror på den och tror så starkt, att den gärna må falla sju resor, blott den kan åter stå upp. Den finnes ock hos åtskilliga jordbruksarbetare och yttrar sig i en fast förtröstan att genom kooperation förverkliga ett ideal och på samma gång gagna sig själva och visa vägen för andra. De äro nu till en början ett fåtal, men detta fåtal finns. Det är särskilt bland de vakna och redliga lärjungarna av Rösiö, som tagit djupt intryck av hans förkunnelse, att jorden och det andliga höra ihop. Dessa äro skapade till pionärer på jordbrukets område. De äro kanske det bästa ämne vi ha till den goda vilja, som även i vårt land skall kunna, såsom redan ibland skett, skapa en lustgård till och med av en stenig backe. Varföre skola de över allt möta hinder i stället för vänlig hjälp? Varför har landet så ofta råd att kasta bort och driva i landsflykt sitt bästa och lägga hyende under sitt sämsta?

Det kooperativa jordbruket har redan bestått sitt prov. Några av dessa biltoga gossar, som trott på sin kraft och på sitt land, ha lyckats ådagalägga möjligheterna av den stora tankens förverkligande. De ha kunnat göra det tack vare slumpen, att en enskild person lämnat dem den handräckning, som det allmänna haft plikt att giva men vägrat dem. Det synes mig icke vara för mycket begärt, att det utskott, som skall behandla denna motion, eller någon dess ledamot besöker dem, talar vid dem, beskådar deras planmässiga organisation och vad de uträttat, innan utskottet går att avgiva sitt avslagsyrkande. Det är två lag av kooperativa jordbruksarbetare jag här syftar på. Det ena har

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 3 saml. 46 häft. (Nr 151—153.) 3

med äganderätt övertagit Nora gård å Svartsjölandet i Mälaren och det andra arrenderar Bergshamra kungsgård nära Alkistans järnvägsstation alldeles invid huvudstadens gränser.

Det hemställes alltså:

att riksdagen till främjande av kooperativt jordbruk mellan jordbruksarbetare ville anhålla, att regeringen måtte intressera sig för denna sak, vidtaga provisoriska åtgärder för att lämna handräckning i brådskande fall samt uppgöra en plan för uppmuntrande av sådant jordbruk i större omfattning ävensom framlägga saken för riksdagen, i den mån dess medverkan erfordras.

Stockholm den 29 januari 1921.

Carl Lindhagen.